

menschenleven, dat het niet zelden chaotische wanorde en Babylonische spraakverwarring veroorzaakt. Dat het zichtbare kwaad dat het aansticht, nog niet erger is dan de nuchtere werkelijkheid te zien geeft, is dan ook voor een deel slechts te verklaren uit een eigenaardig correlief in onze menselijke natuur, waardoor wij nog wel eens terugschrikken voor de uiterste consequenties van onze eigen beginselen. Veel menschen plegen nu eenmaal door de bank radicaler in woorden dan in daden te zijn.

Geen wonder derhalve dat menig gereformeerde met zekere ontsietenis waarnaemt, hoe ook in onze eigen kring dit subjectivisme veler geest heeft en met name op menig jongere sterke bekoering uitoefent. Ernstige waarschuwingen worden van den kansel en in de kerkelijke pers gericht tegen dit opdoemend gevaar, en zeker niet zonder goede reden. Toch ligt er in het optreden tegen dit kwaad evenwel soms iets eenzijdigs, iets louter negatiefs, waardoor het, hoe goed ook bedoeld, wel eens het omgekeerde uitwerkt van wat het beoogt. Hoe noodig het toch mag wezen, elkander voortdurend te wijzen op de troebele bron van de beginselen waaruit het subjectivisme in het algemeen opkomt, dit mag ons toch niet ertoe verleiden, het betrekkelijk goede dat erin schuilt, dood te zwijgen. Reeds de billijkheid eischt dat wij aan dit goede volle recht doen, terwijl bovendien praktische zin ons erop bedacht moet doen zijn, het als aanknopingspunt te zoeken om van daaruit deze strooming die zoover afvoert van de zuivere lijn, weder in de rechte d.i. schriftuurlijke bedding te leiden. Negatief dus niet alleen, maar ook positief. Broken niet alleen, maar ook bouwen. Troffel en zwaard.

Doch is er dan toch waarlijk iets goeds in dit subjectivisme? Oordeel zelf, lezer. Ik spreek nu nog niet eens van het betrekkelijk recht dat zij hebben die, min of meer moede van een strak voorwerpelijke, soms wel eens te eenzijdig dogmatische prediking, hun liefde voor de kerk wat bekoeld en hun sympathie voor vrijer geestelijke samenleving wat aangewakkerd gevoelen.

Maar wat van meer belang is: diagenen onder ons die met name op kerkelijk gebied opkomen voor zekere wetten die het subject en het subjectieve heeft, hebben niemand minder dan Calvijn aan hun zijde. Zelfs meen ik te mogen staande houden dat het hedendaagsche subjectivisme, voor een deel althans, de doorwerking is van een reformatoisch beginsel, waarop inzonderheid de man van Genève het rechte licht heeft geworpen. Zeker, ik voeg er aanstands bij: een doorwerking die, tengevolge van tal van vreemde invloeden, is scheef geraakt en ontwaard. Wanneer het beste bederft, wordt het 't slechtste. Doch dit plaatst ons als geesteskinderen van Calvijn juist voor de taak om, voorzoover dit mogelijk is, het kostelijke van het snoede te scheiden. Het is langs dezen weg dat wij zeker inzicht kunnen ontvangen ten opzichte van het onderwerp dat ik in een viertal artikelen hoop te behandelen: kerkelijk leven en christelijke vrijheid.

T. FERWERDA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Behandeling van de Zending op de Ger. Jongelingsvereniging.

II.

Het staat o.i. wel vast, dat de keuze der onderwerpen niet eenzijdig historisch of theoretisch mag zijn. Over het algemeen wijden onze verenigingen, die de zending behandelen, schier alleen hun aandacht aan de historie. Dit nu levert bezwaar op. De meeste leden hebben niets aan de opsomming van namen van zendingsleiders, zendelingen, zendingsverenigingen, zendingsposten enz., en jaartallen zijn oven spoedig vergeten als aangehoord. Zulk een wijze van behandeling dooft, of tenminste dooft de belangstelling; het wordt dan alles dor en droog, saai en taai. Bovendien biedt zulk een historische inleiding geen voldoende stof voor bespreking. Dat het in strijd zijn zou met het karakter der jongelingsvereniging, zouden wij echter niet gaarne beweren. Nu hebben sommigen beproefd deze bezwaren te ondervangen, door het vertellen van allerlei verhaaltjes van ontmoetingen en bekeeringen; doch zoo krijgt men nooit een juist en volledig beeld van de zending; het vervalscht zelfs de voorstelling van de zending, die wij moeten hebben; het houdt ook de jongelingen oppervlakkig en drijft ze in den methodistischen hoek. Daarmee willen wij niet gezegd hebben, dat dergelijke verhalen geheel achterwege moeten blijven, maar zij mogen slechts dienen ter illustratie van moeilijke punten, gevaren, uitreddingen en zegenrijke vruchten.

Heeft men zich te wachten voor eenzijdig historische behandeling, ook hoede men zich voor de fout alleen te willen theoretiseeren. Prachtig geeft het schijnbaar voorbeeld, want bij een principiele of theoretische behandeling is er meer stof tot bespreking; over de principe's zijn sommigen al heel spoedig klaar met hun oordeel, terwijl als het op feiten aankomt de onkundige stommetje spelen moet. Het behoeft zeker echter geen betoog,

dat het onmogelijk is zonder kennis van zaken over de verschillende principe's te oordeelen. Men kan er wel wat over praten, maar de wijze van behandeling werke dit oppervlakkig en onverantwoordelijk doen niet in de hand. En dan zwijgen wij er nog van, dat de uiteenzetting der beginselen onvruchtbaar wezen zal, indien er niet het licht der historie op valt.

Het zal dus gewenscht zijn, dat men de historie met de theorie huwe; men behandelde de geschiedenis zoo, dat de beginselen duidelijk uitkomen. Geen dorre opsomming van feiten en getallen mag worden gegeven, wat trouwens totaal nutteloos is; doch men kiese als regel een geschiedkundig onderwerp, dat ons de verwerkelijking van één of meer beginselen toont. Zeer gemakkelijk is dit niet, maar toch niet onmogelijk, en in elk geval belangrijk en vruchtbaar. Men ziet dan de principe's levend worden en vruchtdragend zijn; de feiten bewijzen het in aantrekkelijke illustratie, welke machtige problemen zich hier voordoen. Men kiese dus zijn uitgangspunt in de geschiedenis, en zette deze in verband met de vraagstukken, die eraan ten grondslag liggen. Dit zal nog leerzamer worden, indien men met vergelijkingen en tegenstellingen weet te werken; het zal het inzicht verhelderen en de aandacht gaande houden, indien hij aantoon, hoe het in die bepaalde periode anders (beter of minder goed) toeging, dan in een andere (vroegere of latere) periode.

Natuurlijk zal men zich niet slaafs aan dezen regel kunnen houden; er zijn vraagstukken, die een afzonderlijke behandeling verdienen, b.v. kerkelijke of genootschapszending, landontginning, medische dienst enz., doch ook in dit geval mogen de voorbeelden ter toelichting allerminst ontbreken. Dus geen oppervlakkige vertellerij, evenmin een droge betoogrij, maar beiden: vertellen en betoogen in gelukkige eenheid saangevat, zal wel de methode van de behandeling der zending zijn.

Vraagt men naar de stof die moet worden behandeld, dan zijn wij van gedachte, dat het wenschelijk is den loop der historie te volgen, maar vooraf te onderzoeken, wat de Schrift van de zending leert. Wij achten het alzoos niet goed, alleen de tegenwoordige zending te nemen, en de zending in het verleden een plaatsje te geven bij de kerkgeschiedenis; zoo krijgt men geen overzichtelijk geheel, en komt de oude zendingshistorie onwillekeurig in het gedrang.

Wij stellen het ons als volgt voor: eerst wordt een inleiding gegeven over de zending in de H. Schrift; daarna wordt de geschiedenis en vooral ook de methode der zending in den na-apostolischen tijd geschilderd; eindelijk moeten de twee hoofdpunten uit de Middeleeuwen naar voren gebracht, n.l. de zending onder de Germanen (o.a. Bonifatius) en onder de Mohammedanen (Raymond Lullus). Wij zouden het ook niet ondienstig achten, indien na de bespreking van de zending in de H. Schrift een aparte inleiding werd gegeven over de Geref. beginselen der zending, gelijk die te vinden zijn in de Acta der Generale Synode van Middelburg 1896, De Macedoniër, Januari 1912, J. H. Gunning Hedendaagsche zending in onze Oost (2e druk); doch het is natuurlijk ook goed, deze beginselen te behandelen, als men aan de uiteenzetting der Geref. zending is toegekomen.

Aan de zending der Ger. Kerken in Ned. O. Indië in de 17e en 18e eeuw moeten twee inleidingen worden gewijd; wegens de belangrijkheid en uitgebreidheid zullen ook meerdere inleidingen noodig zijn voor de Zendingsgenootschappen, hun ontstaan, beginselen en actie in ons land, en hun arbeid op Java en de Buitenbezittingen; is er bijzondere voorkeur, dan is er natuurlijk niets op tegen één of meerdere der genootschappen afzonderlijk te behandelen.

Naar ons gevoelen beperke men de onderwerpen na de Middeleeuwen tot de zending van ons land; als men zijn taak heeft afgewerkt kan het nuttig zijn een terrein buiten onze koloniën te behandelen, b.v. de zending in China of Korea.

Als Nederlanders onderzoeken wij eerst het werk in onze bezittingen, maar als Geref. Nederlanders vragen toch bovenal Midden-Java ten Zuiden en Soemba onze aandacht, belangstelling en toewijding. Overvloedige stof wordt geboden o.a. door de artikelenreeks van ds. Bakker in „De Macedoniër” 1912 en van ds. Pol 1920 en 1921, over Midden-Java, terwijl ds. Hangelbroek een boek over Soemba uitgaf, en ds. D. K. Wielenga vele artikelen erover schreef in verschillende jaargangen van „De Macedoniër”.

Eindelijk geve men ook over enkele onderwerpen een afzonderlijke inleiding, b.v. schooldienst, medische dienst, de Ned. Zendingsstudie-Raad, Bijbel- en tractaatverspreiding, Zendingsconsulaat, enz.

Wij gelooven, dat het na het bovenstaande niet meer noodig zal zijn een rooster van de te behandelen onderwerpen te geven; staat men er echter op, dan zijn wij daartoe nog bereid, indien de redactie geen bezwaar maakt tegen het innemen der kostbare plaatsruimte.

In een slotartikel hopen wij nog een model-schets te plaatsen. Daar ons blad geen zendingsblad is, kan ik slechts één schets als voorbeeld geven, maar ik ben bereid in het Geref. Jongelingsblad of in een ander, bepaald zendingsblad, een

heele reeks te geven. Een opgave van eenige literatuur hopen wij aan ons laatste artikel toe te voegen.

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

N. B. In de „N. Holl. K.” bespreekt (ds.) W. B. Reukelaar ons stukje over het ontslag van dhr. Dijkema. Hij weersprekt onzen indruk, alsof de deputaten niet met het noodige beleid te werk zouden zijn gegaan en „vermoedt, dat ds. Wielenga weinig moeite heeft gedaan om zich aan dien indruk te onttrekken”. Als wij ons maar tot de deputaten om inlichtingen hadden gewend, dan zou die indruk wel overwonnen zijn geworden. Ik kan ds. B. W. de verzekering geven, dat ik mij zacht heb uitgedrukt, toen ik sprak van „een indruk”, en dat deed ik opzettelijk, omdat het er mij niet om te doen was, om de deputaten hard te vallen. Daarbij heb ik wel inlichtingen ingewonnen, zij het ook niet bij de deputaten; voordat ik het artikel naar de drukkerij zond, heb ik het laten lezen door iemand, die zeker evengoed op de hoogte is als de deputaten; zijn er geen drie zendelingen met verlof in ons land, en ook de heer Dijkema zelf, om mij tot één van hen om inlichtingen te wenden? Ik moel dan ook mijn „indruk” handhaven, want het stukje van ds. W. B. heeft mij niet van dwaling overtuigd, en de genoemde feiten zijn niet bestreden. Daar de redactie een debat over zendingskwesties in een niet-zendingsblad als „De Reformatie” niet wenschelijk acht, moet ik het bij deze opmerking laten.

W.

De noodtoestand van den Evangelisatie-arbeid in Duitschland.

Onze oproep vond weerklank.

Dankbaar vermeld ik de volgende giften voor de Breslauer Stadtmission:

Van B. L. te G. 100 mark; A. L. te V. f1; W. B. te R. 500 mark; M. v. d. S. te D. f250; J. F. de V. te A. f5; K. B. B. te d. S. f1; W. v. W. te d. H. f250; J. H. M. te A. f5; L. S. te A. f5; N. A. te S. f1; W. H. te H. f1; F. te A. f25; P. F. v. d. S. te H. f2; A. E. te V. f1; G. v. d. K. te E. f10.

B. WIELENGA.

LITERATUUR EN KUNST.

De moderne roman.

II. De auteurs.

In mijn vorig artikel wees ik er op, hoe de moderne roman in de beginselen die hij voorstaat spiegel is van zijn tijd; hoe hij de absolute vrijheid van handelen opzocht voor de moderne jonge vrouw en het doen schildert als den weg, die naar de verwezenlijking van dit ideaal voert.

Nu ligt in deze zoo speciale strekking en in de duidelijk uitgesproken bedoeling een aanwijzing, in welke richting we de auteurs van den modernen roman moeten zoeken. De gloed van overtuiging, die u van schier elke pagina tegenschittert, zegt u, dat die auteurs geen belangeloze toeschouwers zijn, die een proces beschrijven, dat zich voor hun oogen voltrekt, maar dat ge hier te doen hebt met een opzettelijk bedoelde weergave van eigen beginselen. De schrijvers moeten menschen zijn, die zelf leven in die vrijheidsgedachte en haar een onmisbare levensfactor achten. Eenmaal zoover, ligt de conclusie voor de hand: de auteurs zijn zelf jonge modernen, die in haar boeken gestalte geven aan haar eigen wenschen, ze als het ware objectiveren, door andere personen dragers ervan te doen zijn.

Inderdaad zijn vele nieuwere romans door vrouwenhand geschreven; in elk geval hebben de sterkst sprekende typen een vrouw tot auteur.

Schrijfsters als Emmy van Lohorst, Jo de Wit, Julia Frank, Albertine Draayer—De Haas, Elisabeth Zernike hebben zich alle aan de moderne romankunst gewijd en goede vertegenwoordigers van de soort geleverd. En dan zijn er nog heel wat meer vrouwelijke auteurs, die niet zoo ver gaan als de genoemde, maar toch ook in hetzelfde genre werken.

Trouwens, het is heel opmerkelijk hoeveel schrijfsters onze tegenwoordige literatuur-geschiedenis vermelden moet. Al zijn ze niet alle romanschrijfsters (gelukkig niet!) en behooren ze dus in een artikel als dit niet te worden aangehaald, ik veroorloof mij toch in dit verband op het verschijnsel in 't algemeen te wijzen en even er over te spreken. Wanneer ik slechts de bekendste noem krijgt ge al een heele rij: Augusta de Wit, Marie Metz—Koning, Margo Antink, Anna van Goch—Kaulbach, Anna de Savornin Lohman, Jeanne Reyneke van Stuwe (Mevr. Kloos), Ina Boudier—Bakker, Top Naef (Mevr. v. Rhijn—Naef), Carry van Bruggen, Annie Salomons, Sara Bouterse. En dan zijn er nog vele minder bekende te noemen als Marie Gijzen, Marie Koenen, Nine van der Schaaf. Al deze auteurs schreven prozawerk. Maar naast haar staat een heel getal dichtersessen, van wie ik slechts noem: Hélène Swarth, Mevr. Roland—Holst, Marie Boddaert, Albertine Steenhoff—Smulders, Jacqueline van der Waals. (Sommige van haar gaven ook prozawerk, gelijk enkele der straks genoemden tevens verzen hebben geschreven). Zulk een veelvuldigheid kan niet toevallig zijn; er moet een